

УДК 378.016

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-2-391-399

**METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE PREPARATION
OF FUTURE METHODIST EDUCATORS
FOR THE FORMATION OF SPEAKING COMPETENCE**

**МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ-
МЕТОДИСТІВ ДО ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Alla OMELIANENKO,

PhD in Pedagogy, Associate
Professor

alla.omelyanenko2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5214-1663>

*Berdiansk State Pedagogical
University,*

✉ 4 Schmidta St., Berdiansk,
Zaporizhzhia oblast, 71100, Ukraine

Алла ОМЕЛЯНЕНКО,

кандидат педагогічних наук,
доцент

*Бердянський державний
педагогічний університет,*

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100, Україна

Original manuscript received: July 18, 2023

Revised manuscript accepted: August 07, 2023

ABSTRACT

The article analyzes the psychological-pedagogical and linguistic didactic aspects of methodical support for the training of future Methodist teachers for the formation of speech competence. It was determined that in modern psychological-pedagogical and linguistic-didactic literature, there are psychological, scientific-methodical, social-pedagogical, speech-pedagogical, and methodical types of support.

It is noted that methodical support is a complex of various forms of methodical work, in the process of which favorable conditions are specially organized, planned, and created in order to increase the scientific and methodical level of participants in the educational process.

Attention is focused on the characteristic features of methodical support, including: vectorially, targeting, competence (social, professional, personal) approach, professional opportunities, individual requests, needs, and motivations of each teacher or teaching team.

Emphasis is placed on interdisciplinary connections in the teaching of the discipline «Methodical support of educational activities in the ZDO».

The author offered a series of interactive lectures, in the process of which the feedback technique was used, a cloud of tags «Words and symbols of the Ukrainian language», case models «The correct speech variant of a preschool teacher», a simulation game «Forms of address in the Ukrainian language». At the seminar, students developed the ability to effectively use such forms of methodical support as traditional, mass, group, individual, and interactive in practice. The algorithm of the proposed forms of methodical support was implemented in the formation of phonetic, lexical, grammatical, and diachronological competences. In the process of performing independent work, students participated in the use of such forms of methodical support as consultation and teaching hours. We see the prospect of further scientific research in enriching the content of management and methodical practice of students of the specialty 012 Preschool education of the second (master's) level of higher education with interactive forms of methodical support of educational activities in the institution of preschool education.

391

ICV 2021: 85.25

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-2

Keywords: *support, forms of methodical support, future Methodist educators, types of speech competence*

Вступ. Одним із пріоритетних завдань, які постають перед сучасним закладами вищої освіти в умовах оновлення та інтеграції до європейського освітнього простору, є формування науково-методичної компетентності майбутніх вихователів-методистів закладів дошкільної освіти. У Національній доктрині розвитку освіти України, Державній національній програмі «Освіта» («Україна 21 століття») зазначені основні вимоги до інноваційного рівня освіти, серед яких наголошено на «оновленні змісту, форм і методів дошкільного виховання відповідно до вікових особливостей дітей дошкільного віку» [1]. Освітні менеджери І. Жерносек, О. Корнєєва, В. Крижко, Т. Сущенко серед суттєвих чинників підвищення якості освіти визначають високий рівень компетентності вихователя, який перебуває у взаємозалежності з ефективною системою методичної роботи та методичного супроводу освітньої діяльності. Методична робота в закладі дошкільної освіти – це цілеспрямований процес взаємодії вихователя-методиста із колективом вихователів ЗДО для підвищення їхньої педагогічної майстерності та оцінно-рефлексійної діяльності, заснована на досягненнях сучасної науки та практики, спрямована, передусім, на розвиток творчого потенціалу вихователів, їхньої особистості, підвищення якості й ефективності освітньо-виховного процесу ЗДО і кожного вихованця [6:10].

Проблема методичного супроводу освітньої діяльності в ЗДО потрапила в поле наукового інтересу багатьох дослідників: І. Бех, А. Богуш, В. Зінченко, О. Кисельова, О. Коваленко, О. Кононко, І. Печенко, Т. Сорочан, О. Швець. Проте наукових розвідок з методичного супроводу педагогів щодо формування мовленнєвої компетентності проведено ще не було. Отже, виникає нагальна потреба забезпечити методичним супроводом підготовку майбутніх вихователів-методистів закладів дошкільної освіти з метою формування мовленнєвої компетентності.

Методи та методики дослідження. Застосовано такі методи дослідження: теоретичні – аналіз психологічних, педагогічних джерел із досліджуваної проблеми; емпіричні – аналіз робочих навчальних планів освітньо-професійної програми спеціальності 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти, робочої програми та силабусу з дисципліни «Методичний супровід освітньої діяльності в ЗДО».

Результати та дискусії. Звернімося до тлумачних словників, які подають визначення «супровід». У великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено: «Іти, їхати разом із ким-небудь як супутник; проваджати когось до певного місця. Іти, їхати охороняючи» або «показуючи шлях комусь», «стежити за тим хто або що віддаляється, додавати щонебудь до чогось доповнювати чимось» [2:1689]. Етимологічне значення «супроводу» вбачається у взаємодії людей, яка трапляється в соціальному оточенні та передбачає взаємодопомогу. Близькими за значенням до поняття «супровід» є «співробітництво», «підтримка», «допомога», «сприяння». Окрім того, із семантичного аналізу виходить, що до змісту

цього поняття включено три компоненти: суб'єкти-супутники; особа, що їх супроводжує; шлях, який вони проходять разом [5:36].

Спинимося на поглядах учених щодо їхнього розуміння поняття «методичний супровід». Маємо підкреслити, що в наукових дослідженнях висвітлено сутність різних видів супроводу: психологічний (І. Бех, Г. Балл, Т. Піроженко, О. Хартман); науково-методичний (К. Крутій, О. Корнєєва, В. Мануйленко, Т. Сорочан); соціально-педагогічний (А. Капська, Н. Захарова, К. Петровська, І. Печенко); мовленнєво-педагогічний (А. Богуш, Ю. Руденко, О. Трифонова); методичний (О. Коваленко, О. Швець).

В. Зінченко визначає супровід як професійну діяльність, спрямовану на створення соціально-психологічних, психолого-педагогічних умов для успішного навчання і розвитку дитини в процесі дошкільної взаємодії [4:15]. На думку І. Беха, супровід – це конструктивна взаємодія, особистісне спілкування педагога з учнем, що має за мету спільність ціннісно-сміслових орієнтацій учасників процесу [3:5]. І. Печенко характеризує супровід як «особливу форму функціонування єдиної системи, що надає можливості індивідуального соціального саморозвитку особистості дитини дошкільного віку [7:16]. О. Швець формулює поняття «супровід» як інтегроване вище взаємодії та підтримки майбутнього фахівця педагогом вищого навчального закладу, в основі яких – збереження максимуму волі в поєднанні з відповідальністю суб'єкта за власний професійний вибір [8:18]. Нам імпонує позиція О. Коваленко, О. Олійник, які визначають зміст методичного супроводу як комплекс взаємопов'язаних дій, спрямованих на надання допомоги педагогу у вирішенні ускладнень, що можуть виникати під час освітньої роботи. При цьому вчені слушно наголошують на тому, що учасники методичного супроводу – це рівноправні партнери взаємодії, хоча в них може бути різний рівень наукової підготовки або опанування практичного досвіду [5:38]. Науковці І. Бех, С. Макаренко, І. Романюк, Т. Сущенко, порівнюючи традиційні форми навчання з методичним супроводом діяльності педагога, виділяють такі його переваги: індивідуалізація та гнучкість, потужний потенціал інструментального характеру, урахування динаміки розвитку педагога, закладу дошкільної освіти і системи постійної взаємодії з іншими суб'єктами навчання, багатогранність. Не можна оминати характерні особливості методичного супроводу, які називають С. Макаренко, О. Швець: векторність, адресність, компетентнісний (соціальний, професійний, особистісний) підхід, професійні можливості, індивідуальний запит, потреби, мотивації кожного педагога чи педагогічного колективу. Проаналізувавши наукові праці під кутом зору досліджуваної проблеми, будемо розуміти методичний супровід як комплекс різних форм методичної роботи, у процесі якої спеціально плануються, організуються та створюються сприятливі умови з метою підвищення наукового та методичного рівня учасників освітнього процесу.

Оскільки наш науковий інтерес пов'язаний з методичним супроводом підготовки майбутніх вихователів-методистів до формування мовленнєвої компетентності, тому важливого значення надавали

міжпредметним зв'язкам. У викладанні дисципліни «Методичний супровід освітньої діяльності в ЗДО» ми спиралися на знання здобувачів, отримані в процесі вивчення навчальних дисциплін: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Дошкільна лінгводидактика», «Риторика, культура мовлення вихователя закладу дошкільної освіти». Під час серії інтерактивних лекцій, проведених на платформі ZOOM, майбутні вихователі-методисти мали можливість долучатися до техніки зворотного зв'язку. Це дозволяло закріплювати знання студентів, перевіряти засвоєне, актуалізувати теоретичні знання в практичну площину. За змістом лекції характеризувалися науковістю, доступністю в сприйнятті та переконалістю викладу. Теоретичні узагальнення супроводжувалися презентаційними матеріалами, фактами, прикладами. Особливо відзначимо використання хмари тегів «Слова-символи української мови», моделі кейсу «Правильний варіант мовлення вихователя закладу дошкільної освіти», імітаційної гри «Форми звертання в українській мові». На семінарському занятті зі змістового модуля «Організація методичного супроводу в ЗДО з формування мовленнєвої компетенції» ставили такі навчальні цілі: сформувані знання про педагогічні умови організації методичної роботи з педагогічними кадрами та особливості використання різних форм методичного супроводу; ознайомитися з традиційними, масовими, груповими, індивідуальними, активними формами методичного супроводу; розвивати вміння ефективного використання різних форм методичного супроводу на практиці. Для обговорення студентам були запропоновані такі питання: 1. Зміст та завдання методичного супроводу з педагогами у формуванні мовленнєвої компетентності. 2. Педагогічні умови організації методичного супроводу з педагогічними кадрами.

Готуючись до семінарського заняття, здобувачі мали розібратись в особливостях використання різних форм (групової, індивідуальної, активної) методичного супроводу з формування різних видів компетенцій. Тобто, студенту запропоновано розробити план-конспект організації та проведення однієї з форм методичної роботи.

Проілюструємо прикладами.

Особливості методичного супроводу з формування фонетичної компетенції. Щоб зреалізувати цю компетенцію, вихователь-методист використовує масові, групові, індивідуальні та інтерактивні форми методичного супроводу. Серед масових форм можна провести проблемний семінар: «Використання нетрадиційних форм роботи у формуванні фонетичної компетенції дошкільників»; семінар-практикум «Проблеми формування звукової культури мовлення в педагогічних працівників ЗДО».

Питання для обговорення 1. Компоненти звукової культури мовлення. 2. Характеристика орфоепічно правильного мовлення.

Семінар-практикум «Питання формування звукової компетенції мовлення в дітей дошкільного віку»

Питання для обговорення: 1. Становлення звукової культури мовлення дітей дошкільного віку. 2. Система роботи з формування звукової

культури мовлення. 3. Малі форми фольклору в роботі з молодшими дошкільниками. 4. Особливості формування звукової культури мовлення.

Серед інтерактивних форм можна запропонувати провести методичний фестиваль «Утішки різних народів світу», педагогічний консиліум «Орієнтовна програма вивчення звукової компетенції вихователя (мовлення, дихання, сила, висота, тембр, гнучкість, темп, ритм, фонетичний слух, інтонація), тренінг «Зразки артикуляційної гімнастики», майстер-клас «Українські народні казки у формуванні фонетичної компетенції».

Особливості методичного супроводу з формування діалогологічної компетенції. Щоб зреалізувати цю компетенцію, вихователь-методист може використовувати масові, групові, індивідуальні та інтерактивні форми методичного супроводу.

Серед масових форм можна запропонувати провести: проблемний семінар: «Навчання творчої розповіді дітей старшого дошкільного віку»; семінар-практикум: «Проблеми розвитку діалогологічної компетентності у педагогічних працівників ЗДО»

Питання для обговорення: 1. Культура педагогічного спілкування. 2. Особливості функціонально-смыслових типів мовлення: опис, розповідь, роздум. 3. Розвиток діалогологічного мовлення.

Семінар практикум: «Проблеми розвитку діалогологічної компетентності дітей раннього та дошкільного віку»

Питання для обговорення: 1. Становлення діалогологічного мовлення дітей раннього віку. 2. Особливості розвитку описового мовлення в дітей молодшого дошкільного віку. 3. Особливості навчання складати розповіді на наочній основі. 4. Особливості навчання складати роздуми.

Серед групових форм можна запропонувати проведення методичного об'єднання «Навчання переказу із творчим завданням для дітей старшої групи». 3-поміж індивідуальних форм вихователь-методист пропонує ознайомитися із методичною системою роботи з казкою, запропонованою Л. Фесюковою (посібник Л. Фесюкової «Виховання казкою»).

3-поміж активних форм майбутні вихователі-методисти пропонували провести бесіду за круглими столами «Досвід роботи з казкою В. Сухомлинського», тренінг «Опиши, розкажи, поміркуй», майстер-клас «Навчання розповіді дітей старшої групи за серією сюжетних картинок», прес-конференцію «Монологічне мовлення дитини старшого дошкільного віку».

Особливості методичного супроводу з граматичної компетенції. Щоб зреалізувати цю компетенцію, вихователь-методист може використовувати масові, групові, індивідуальні та інтерактивні форми методичного супроводу. Студенти серед масових форм пропонували провести такі: проблемний семінар «Активні форми роботи з педагогічними кадрами з формування граматичної компетенції»; семінар-практикум «Проблеми формування граматично правильного мовлення у педагогічних працівників ЗДО».

Питання для обговорення: 1. Культура українського мовлення. 2. Основні поняття морфології. 3. Способи словотворення.

На семінарі-практикумі «Проблеми формування граматично правильного мовлення дітей раннього та дошкільного віку» були запропоновані такі *питання для обговорення*: 1. Становлення граматичної будови мовлення дітей раннього віку. 2. Закономірність засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. 3. Дитяче словотворення. 4. Особливості формування граматично правильного мовлення.

Серед інтерактивних форм були запропоновані прес-конференція «Розвиток граматичної компетенції в сім'ї»; педагогічний ринг «Грамматична правильність мовлення»; мозкова атака «Розвиток граматично правильного мовлення дітей і дорослих»; клуб «Що? Де? Коли?». Для самоосвіти як індивідуальної форми можна запропонувати ознайомитися з матеріалами сайту К. Крутій щодо формування граматичної правильності мовлення в молодшій групі.

Особливості методичного супроводу з лексичної компетенції. Щоб зреалізувати це завдання, вихователь-методист може використовувати масові, групові, індивідуальні та інтерактивні форми методичного керівництва.

Серед масових форм студенти мали можливість провести такі: проблемний семінар «Проведення занять із розвитку словника за методикою В. Логінової»; семінар-практикум «Питання розвитку лексичної компетенції у педагогічних працівників ЗДО».

Питання для обговорення: 1. Професійно-мовленнєва лексика працівників ЗДО. 2. Семантичний компонент лексичної компетенції працівників ЗДО.

Семінар-практикум «Питання розвитку лексичної компетенції у дітей дошкільного віку»

Питання для обговорення: 1. Особливості розвитку словника дітей раннього та дошкільного віку. 2. Використання різних груп методів розвитку словника. 3. Особливості опанування формулами мовленнєвого етикету.

Серед інтерактивних форм майбутні вихователі-методисти мали можливість провести такі: методичний міст «Використовуємо прислів'я, приказки для збагачення словника»; дискусію «Діалектні, жаргонні, брутальні, лайливі слова: як з ними боротися?»; рольову гру «Тематичний принцип введення нових слів». Для самоосвіти було запропоновано тему «Використання техніки малювання Петриківського розпису для збагачення лексики дітей дошкільного віку».

Виконуючи самостійну роботу з зазначеного змістового модуля, студентам необхідно було розкрити методичні аспекти проведення консультацій та педагогічних годин щодо формування мовленнєвої компетентності дошкільників. Наводимо приклади консультацій: «Робота вихователя над постановкою звуків», «Основні комунікативні ознаки культури мовлення», «Типові помилки в мовленні дітей та їх причини», «Методи та прийоми для збагачення художньо-мовленнєвого розвитку дітей».

З метою розвитку професійно-педагогічної самореалізації майбутнім вихователям-методистам було запропоновано розробити індивідуальні

програми методичного супроводу, при цьому спроектувати свої досягнення з підвищення рівня сформованості мовленнєвої компетентності дітей. На нашу думку, використання зазначеного комплексу різних форм, методів та засобів методичного супроводу забезпечує професійне зростання майбутніх вихователів-методистів, спрямовує їх індивідуальну освітню та практичну траєкторію на самостійно-креативне засвоєння ОПП 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Висновки. У запропонованому змісті методичного супроводу майбутніх вихователів-методистів з формування мовленнєвої компетентності дітей зібрана потенційна можливість усвідомленого та цілеспрямованого використання масових, групових, індивідуальних та інтерактивних форм для максимального росту професійної діяльності. Системний підхід щодо формування мовленнєвої компетенції сприяє збагаченню інтересів і професійних потреб майбутніх фахівців дошкільної освіти, надає можливість мати власну позицію щодо важливих методичних проблем сучасності, а також виступає як дієва форма методичного супроводу майбутніх вихователів-методистів з формування мовленнєвої компетентності. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в збагаченні змісту управлінсько-методичної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти інтерактивними формами методичного супроводу освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Література

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна 21 століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.07.2023).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 /укл. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Бех І. Психологічний супровід особистісно-зорієнтованого виховання. *Початкова школа*. 2004. № 3. С. 3-6.
4. Зінченко В. М. Організація психолого-педагогічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу. *Дошкільна освіта*. 2004. № 1. С. 14-17.
5. Коваленко О. В. Підготовка майбутніх вихователів до сенсорно-пізнавального розвитку дошкільників за Базовим компонентом дошкільної освіти. *Стандарти дошкільної освіти*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. С. 36-56.
6. Корнєєва О. Л. Нові підходи до методичної роботи в ДНЗ. *Дошкільне виховання*. 2015. № 11. С. 10–11.
7. Печенко І. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві. *Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка*. 2008. № 7. С. 15–19.
8. Швець О. В. Науково-методичний супровід підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до використання поетичних творів. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 185 с.

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy (1993). *Derzhavna natsional'na prohrama «Osvita» («Ukraina XXI stolittia»)* [State National Program «Education» («Ukraine of the XXI Century»)] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.11.1993 r. № 896. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (accessed 15.07.2023). [in Ukrainian].

2. Busel, V. T. (ed.) (2005). *Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] : 250000. Kyiv ; Irpin' : Perun. [in Ukrainian].

3. Bekh, I. (2004). *Psykhologichnyy suprovid osobystisno-zoriyentovanoho vykhovannya* [Psychological support of person-oriented education]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 3, 3–6. [in Ukrainian].

4. Zinchenko, V. M. (2004). *Orhanizatsiya psykhologo-pedahohichnogo suprovodu dytyny v umovakh doshkil'noho zakladu* [Organization of psychological and pedagogical support of a child in pre-school setting]. *Doshkil'na osvita – Pre-school education*, 1, 14–17. [in Ukrainian].

5. Kovalenko, O. V. (2014). *Pidhotovka majbutnikh vykhovateliv do senso-mo-piznaval'noho rozvytku doshkil'nykiv za Bazovym komponentom doshkil'noi osvity* [Preparation of future educators for sensory-cognitive development of preschoolers according to the Basic component of preschool education]. *Standarty doshkil'noi osvity – Standards of preschool education*. Kyiv : Kyivs'kyj universytet imeni Borysa Hrinchenka, 36-56. [in Ukrainian].

6. Korneeva, O. L. (2015). *Novi pidkhody do metodychnoi roboty v DNZ* [New approaches to methodical work in a children's educational institution]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 11, 10–11 [in Ukrainian].

7. Pechenko, I. (2008). *Sotsializatsiya ta vykhovannya osobystosti v doshkil'nomu dytynstvi* [Socialization and education of personality in preschool childhood]. *Visnyk LNU im. Tarasa Shevchenka – Bulletin of LNU them. Taras Shevchenko*, 7, 15–19. [in Ukrainian].

8. Shvets', O. V. (2017). *Naukovo-metodychnyy suprovid pidhotovky maybut'nogo vykhovatelya zakladu doshkil'noyi osvity do vykorystannya poetychnykh tvoriv* [Scientific and methodological support for the training of the future educator of the institution of preschool education to the use of poetry works]. Kherson : Publishing House «Helvetika». [in Ukrainian].

АННОТАЦІЯ

У статті проаналізовано психолого-педагогічні та лінгводидактичні аспекти методичного супроводу підготовки майбутніх вихователів-методистів до формування мовленнєвої компетентності. Визначено, що в сучасній психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі існують психологічний, науково-методичний, соціально-педагогічний, мовленнєво-педагогічний, методичний види супроводу.

Зазначено, що методичний супровід – це комплекс різних форм методичної роботи, у процесі якої спеціально плануються, організуються та створюються сприятливі умови з метою підвищення наукового й методичного рівня учасників освітнього процесу.

Акцентовано увагу на характерних особливостях методичного супроводу: векторність, адресність, компетентнісний (соціальний, професійний, особистісний) підхід, професійні можливості, індивідуальний запит, потреби, мотивації кожного педагога чи педагогічного колективу.

Наголошено на міжпредметних зв'язках у викладанні дисципліни «Методичний супровід освітньої діяльності в ЗДО».

Автором буаи запропонована серія інтерактивних лекцій, у процесі проведення яких застосовувалися техніка зворотного зв'язку, хмара тегів «Слова-символи української мови», моделі кейсу «Правильний варіант мовлення

вихователя закладу дошкільної освіти», імітаційна гра «Форми звертання в українській мові». На семінарському занятті в студентів розвивалися вміння ефективного використання на практиці таких форм методичного супроводу, як традиційні, масові, групові, індивідуальні, інтерактивні. Алгоритм запропонованих форм методичного супроводу був реалізований у формуванні фонетичної, лексичної, граматичної та діалогової компетенцій. У процесі виконання самостійної роботи студенти долучалися до застосування таких форм методичного супроводу: консультація та педагогічна година. Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в збагаченні змісту управлінсько-методичної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти інтерактивними формами методичного супроводу освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: супровід, форми методичного супроводу, майбутні вихователі-методисти, види мовленнєвої компетентності.